

LOV NA ŽIVNOSTNÍKOV

MARTIN VLACHYNSKÝ

martin.vlachynsky@iness.sk

<https://doi.org/10.70016/GBDS8734>

Vláda vo svojom rozpočtovom pláne zverejnila zámer „pripraviť opatrenia, ktoré by sa dotkli živnostníkov vykazujúcich známky zamestnaneckého pomeru“. Téma vyššieho zdanenia živnostníkov sa do politickej debaty vracia v periodických cykloch, bez ohľadu na vládnucu koalíciu.

Nie je to prekvapujúce ani dnes, vláda zúfalo potrebuje každý milión eur na zníženie deficitu, keďže odmieta škrtiť výdavky. Pre zjemnenie verejného odporu sa predstavitelia štátnej kasy dlhodobo zakrývajú plášťom argumentu o „fiktívnych“ živnostníkoch.

V máji s týmto argumentom prišla aj analýza Útvaru hodnoty za peniaze s názvom „Hľadáme spoľahlivého zamestnanca. Podmienka: na živnosť¹“. **Hoci je táto analýza v tradícii ÚHP plná čísel a grafov, z textu je cítiť, že jej autori vychádzajú z ideologickej predstavy o tom, ako by sa vo svojom podnikaní mal živnostník správať a ako nie.**

V tomto texte preto rozoberieme niekoľko momentov z analýzy ÚHP a ukážeme, že na tie isté číselné fakty sa dá pozrieť aj cez iné okuliare. Keďže analýza ÚHP obsahuje väčšinu argumentov, ktoré sa dnes objavujú vo verejnej diskusii, **náš text zároveň slúži aj ako univerzálna obhajoba nezvyšovania daní a odvodov pre živnostníkov a nestožovania regulačných podmienok ich existencie.**

Falošný živnostník neexistuje

Text ÚHP hneď v prvej vete prichádza s pojmom „fiktívny živnostník“, pričom pri definícii sa odvolávajú na definíciu podľa Eurofound, čo je jedna z agentúr EÚ. Jej cieľ je „zlepšovať postavenie zamestnancov“. Podobné definície „fiktívnych“ živnostníkov v rôznych obmenách poskytujú medzinárodné organizácie, najmä ILO (Medzinárodná organizácia práce). Sú to väčšinou ľavicovo orientované subjekty, neraz s prepojeným na odbory a všetky tieto definície sú písané z pohľadu zamestnancov, nie podnikateľov. Zo svojej pozície predpokladajú, že časť živnostníkov sú zamestnanci, „zajatí“ proti svojej vôli v živnostníckom stave. Zároveň automaticky usudzujú, že byť zamestnancom je pre spoločnosť žiaducejší stav, ako byť živnostníkom.

Na dnešnom trhu práce môžeme smelo predpokladať, že drvivá väčšina živnostníkov má na trhu alternatívu v podobe pracovného pomeru. Dobrovoľne si však zvolili možnosť nevykonávať svoju činnosť podľa Zákonníka práce, ale podľa Živnostenského zákona. ÚHP, Eurofound či ILO posudzujú živnostníka podľa vonkajších znakov (má/nemá zamestnanca, má/nemá viac klientov), ale ignorujú vôľu občana slobodne si zvoliť iný rámec na vykonávanie svojej činnosti, než je rámec Zákonníka práce.

Bizarné pritom je, že napríklad prácu poslaneckého asistenta – ktorá spĺňa doslova všetky znaky závislej práce vymenované v definícii ÚHP/Eurofound – je možné podľa Uznesenia NR SR² vykonávať len „ako osoba, ktorá podniká na základe živnostenského oprávnenia, ako osoba zapísaná v obchodnom registri alebo ako osoba, ktorá podniká na základe iného než živnostenského oprávnenia“.

Dôkaz?

Problém, ktorý sa ťahá celým textom, je vyčíslenie množstva „fiktívnych živnostníkov“. ÚHP vychádza z definície z roku 2013 (keď napríklad ešte neexistovali platformy ako Uber), z výberového zisťovania pracovných síl (ktoré použilo aj NKÚ vo svojej nedávnej práci) a opakovane sa odvoláva na jediné „tvrdé“ číslo. Tým je počet živnostníkov, ktorí nemajú zamestnancov.

Živnostenský zákon pritom na úvod hovorí, že „Živnosťou je sústavná činnosť prevádzkovaná samostatne, vo vlastnom mene, na vlastnú zodpovednosť, za účelom dosiahnutia zisku.“ **Živnosť ako forma podnikania fyzickej osoby nie je primárne určená na výkon činnosti zamestnávateľa.**

1 https://www.mfsr.sk/files/sk/financie/hodnota-za-peniaze/analyzy-uhp/fiktivni_zivnostnici_komentar-uhp_maj2024.pdf

2 https://www.nrsr.sk/web/Static/sk-SK/NRSR/Doc/zd_informacie-kancelarie-asistenti.pdf

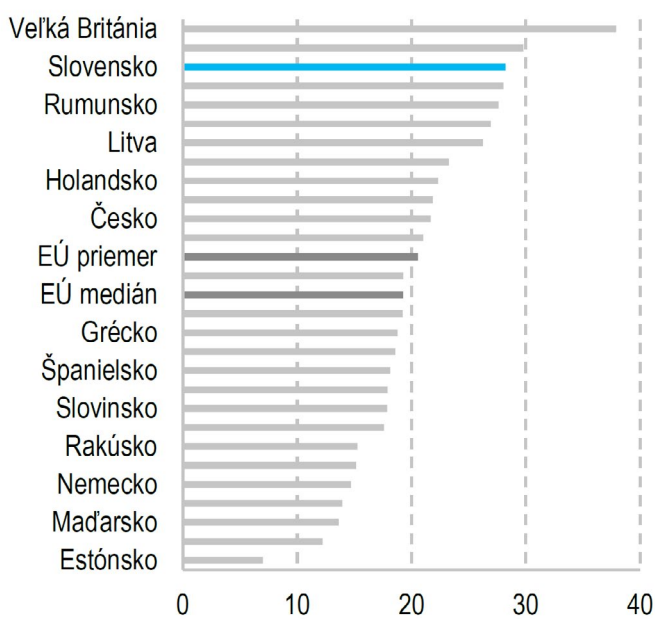
Už len z toho dôvodu, že živnostník neobmedzene ručí celým svojím majetkom a existencia zamestnancov toto riziko výrazne zvyšuje tým, že prenáša veľkú časť zodpovednosti na zamestnávateľa. Zamestnanec podľa zákona ručí za svoje chyby len do výšky 4-násobku svojej mzdy. Na zamestnávanie sú primárne vhodné iné právne formy (obchodné spoločnosti). Z analýzy sa však bez akéhokoľvek dôkazu dozvieme, že za tým môže byť „nekalý prístup k uzatváraniu vzťahu medzi zamestnávateľom a pracovníkom.“

Niet sa však čo diviť, že sa primárne používa táto pomocná premenná. Väčšina iných definičných znakov „fiktívneho živnostníka“, s ktorými analýza operuje, sa dokazuje na číslach problematcky. Napríklad posudzovanie miery vzťahu nadradenosti a podriadenosti. Aký silný je rozdiel v podriadenosti, ak niekto plní pokyny majiteľa pri budovaní sadrokartónových priečok v rodinnom dome („skutočný živnostník“), verzus keď plní pokyny stavbyvedúceho pri budovaní sadrokartónových priečok v kancelárskom komplexe („nútený/fiktívny/falošný živnostník“)? Takéto nuansy sa štatisticky príliš merať nedajú.

Výsledkom je potom to, že v štatistikách sa operuje s počtom 100 000+ „fiktívnych živnostníkov“ na Slovensku, pričom Inšpekcia práce v roku 2023 odhalila len 16 osôb, u ktorých identifikovala porušenie zákona v zmysle vykonávania závislej činnosti mimo zamestnaneckého pomeru. Buď teda máme neuveriteľne neschopnú Inšpekciu, alebo zákon a autori pracujú s úplne odlišnými definíciami „fiktívneho živnostníka“.

Odhliadnime od toho, že odborný materiál ÚHP raz požíva termín „fiktívny“ živnostník a inokedy zase „falošný živnostník“, pričom nikde nedefinuje, či „falošný“ je to isté ako „fiktívny“. Ako argumentáciu používa grafy s medzinárodným porovnaním. Slovensko je v nich vysoko v počte živnostníkov bez zamestnanca, či v počte živnostníkov s jedným dominantným klientom. Našimi tesnými susedmi v týchto rebríčkoch sú však aj krajiny ako Holandsko, Nórsko, Švédsko či Veľká Británia. Prečo je lepšie mať čísla ako Maďarsko a nie ako Briti?

Graf 5: Podiel fiktívnych živnostníkov na SZČO bez zamestnanca (%), 2021

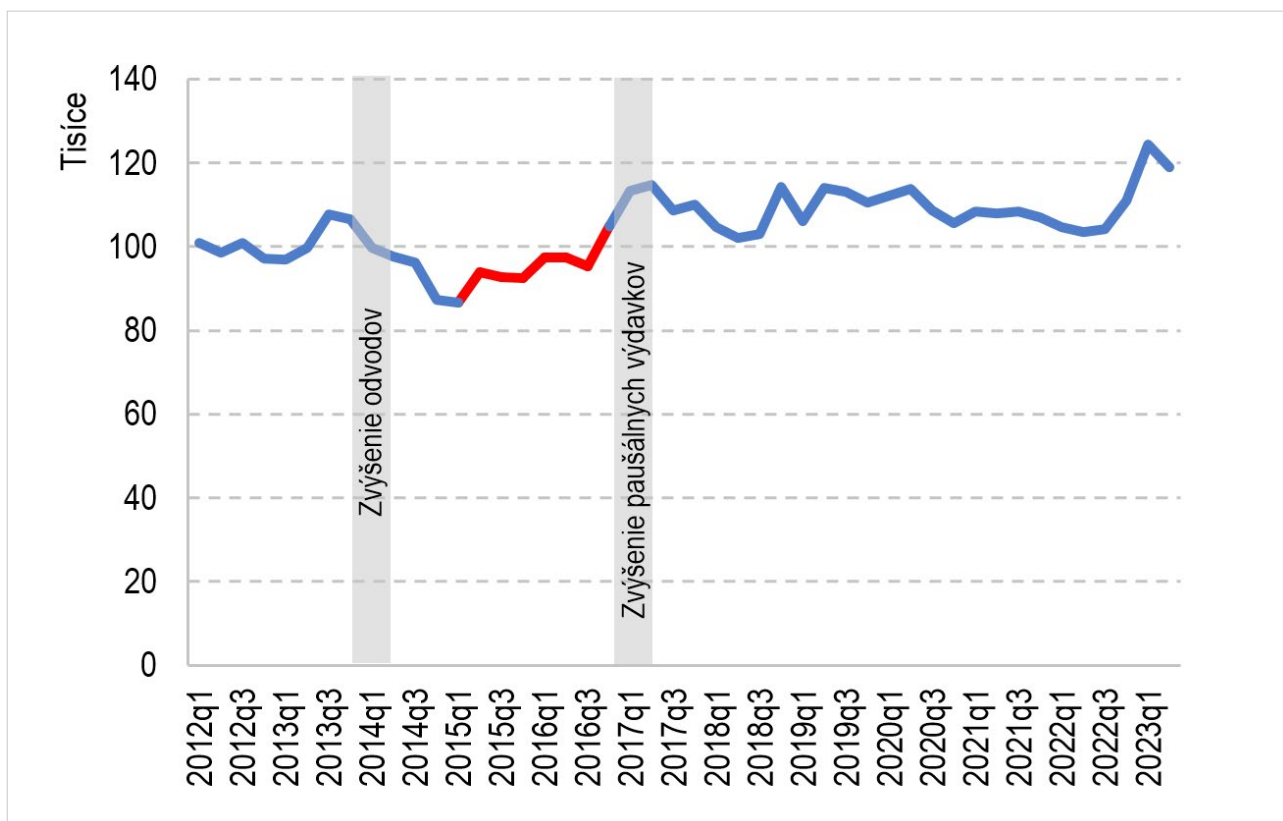

Zdroj: EWCS, LFS, spracovanie IFP

Keď chýba nielen kauzalita, ale aj korelácia

Pozorný čitateľ sa v analýze musel pristať pri texte ku grafu 6:

„Podľa NKÚ (2023) sa počet fiktívnych živnostníkov v roku 2014 znížil o 18 % v reakcii na zvýšenie daňovo-odvodového zaťaženia z roku 2013. Naopak, počet živnostníkov výrazne vzrástol po zvýšení paušálnych výdavkov zo 40 na 60 % v roku 2017. Takéto zmeny, v súlade s medzinárodnými skúsenosťami, indikujú, že časť zamestnávateľov a zamestnancov využíva živnosť ako náhradu zamestnania pre nízke daňovo-odvodové zaťaženie.“

To je, samozrejme, pravda. Podľa grafu pri zvýšení paušálnych výdavkov počet „fiktívnych živnostníkov“ narástol cca o 10 000. Autori ale v texte úplne odignorovali obdobie 2015q1 - 2016q4 (červenou - doplnené INESS), kedy sa daňovo-odvodové zaťaženie nemenilo, no počet „fiktívnych živnostníkov“ narástol o 18 000! **Problém je tak nielen s kauzalitou, ale aj so samotnou koreláciou.** Rovnako sa nedozvieme, prečo tak prudko rástol počet „fiktívnych živnostníkov“ na prelome 2022/2023, kedy k žiadnym zásadným daňovo-odvodovým zmenám neprišlo.

Celkovo z grafu vidieť, že počet „fiktívnych živnostníkov“ celú dekádu viac-menej osciloval (v 2013 ich bolo 106 000 a v 2022 podobne 104 000). No pozrime sa na podiel „fiktívnych“ na celkovom počte živnostníkov. Skok koncom roka 2022 len vrátil ich priemer na dlhoročný „normál“ a opäť klesá. Efekt zmeny daňovo-odvodového zaťaženia tak bude prinajlepšom len čiastkový.

Živnostník nie je slobodný človek, je len daňový optimalizátor

Autori prezentujú niektoré svoje zistenia automaticky ako problém, hoci nie je jasné prečo. Napríklad tvrdenie „Fiktívni živnostníci nie sú doménou iba menej kvalifikovaných pozícií, čoraz častejšie pravdepodobne pracujú aj na odbornejších pozíciách. Podľa profesia.sk je väčšina pracovných ponúk naznačujúcich zamestnávanie fiktívnych živnostníkov síce vo výrobe, doprave, alebo strojárstve, no rozšírili sa aj medzi veľké IT firmy, do zdravotníctva (Príloha 2) a dokonca aj do verejných inštitúcií.“

Dúfame, že tvrdenie „čoraz častejšie“ nie je založené len na ich pocite z nahliadnutia na inzeráty a majú ho potvrdené porovnaním s historickými dátami. Ale to nie je podstatné. Podstatné je, že nárast počtu živnostníkov v odbornejších pozíciách môžeme vysvetliť aj alternatívnou hypotézou. Čoraz kompetitívnejší pracovný trh na strane odberateľov dopytujúcich kvalifikovaných profesionálov umožnil bývalým zamestnancom vyjednať si voľnejšie podmienky. **Poskytujú svoje služby častejšie cez oveľa flexibilnejší živnostenský status (voľnejší pracovný čas, viacero klientov, skákanie po projektoch u viacerých zadávateľov, práca pre klienta popri vlastnom projekte a pod.).** Podobne v zdravotníctve v posledných rokoch vzniklo množstvo komerčných kliník, kde lekári či sestry robia „bokovky“.

Zároveň na strane firiem-odberateľov (najmä v IT, na ktoré sa práca často odvoláva) mohlo prísť k nárastu konkurencie, ktorá spôsobuje väčšiu orientáciu na riadenie krátkodobějších projektov, ktoré si vyžaduje vyššiu flexibilitu, ktorú naplňajú outsourcingom na živnostníkov. **Nie je jasné, prečo by takáto efektívnosťou motivovaná optimalizácia využitia vzácnych zdrojov mala byť spoločenský problém.**

Za motiváciou využívať viac živnostníkov sú aj zdanlivo nesúvisiace regulácie. Príkladom je novela Zákonníka práce schválená v júni tohto roka. Tá zavádza povinnosť dodávateľa vyplatiť mzdu zamestnancom svojho subdodávateľa,

ak tento svojim zamestnancom mzdu nevyplatil. Takéto regulácie vytvárajú pre podnikateľov vysoké finančné riziko. Toto riziko vedia znížiť len tým, že budú preferovať subdodávateľov s čo najmenej zamestnancami a čo najviac živnostníkmi ³. Iným príkladom sú rekreačné poukazy, ktoré predstavujú nielen finančný náklad (ktorý prichádza skokovo po dosiahnutí 50 zamestnancov), ale aj administratívnu záťaž. Živnostník má celú svoju odmenu vyplatenú v peniazoch, nie v podobe „kupónov“.

Toto sú alternatívne hypotézy, vysvetľujúce zmenu záujmu firiem o služby živnostníkov. Na podporenie či vyvrátenie týchto hypotéz by bol potrebný ďalší výskum. A práve ten chýba v diele ÚHP, ktoré nesie bremeno dôkazu, keďže chce do súčasného statusu quo zasahovať.

Podnikajte všetci modrým perom

Iným príkladom je tvrdenie, že „Za podozrivé je možné označiť tie prípady, ak je podiel osobných nákladov na tržbách firmy výrazne nižší ako je sektorový benchmark.“ Prečo by mali byť podozrivé? Podnikatelia predsa aj v rámci jedného sektora pracujú s rôznymi biznismodelmi - rôznou mierou využitia kapitálu, rôznou mierou využitia outsourcingu, licencií a podobne. IT firma, ktorá predáva cloudové služby bude mať úplne iný podiel kapitálových a osobných nákladov napríklad oproti IT firme, ktorá sa venuje web developmentu.

Autori bez akéhokoľvek porovnania biznismodelov potom prezentujú triviálne zistenie, že „Napr. medzi top IT firmami sú veľké rozdiely v podiele osobných nákladov na tržbách za vlastné tovary a služby.“ Pritom na dátach v analýze (Tabuľka 1) je vcelku zjavné, že podiel osobných výdavkov na nákladoch minimálne v prípade IT firiem silne koreluje s ich tržbami. Extrémnym príkladom sú startupy, kde majitelia neraz žijú z úspor a tieto firmy majú niekedy aj nulové osobné náklady.

Veľkosť podľa tržieb v eur	Počet firiem	Tržby mil. eur	Náklady služby mil. eur	Osobné nákl. mil. eur	Podiel služieb	Podiel osobné	Benchmark osobné	Chýbajúce odvody
Všetky	9 053	3 655	1 745	1 211	48%	33%	50%	
nad 1 mil.	493	2 757	1 316	1 054	48%	38%	50%	84,5 mil. eur
nad 100 tis.	2 283	613	319	122	52%	20%	50%	48,0 mil. eur
nad 10 tis.	6 277	285	111	35	39%	12%	50%	27,9 mil. eur

Pozn.: iba firmy, ktorých tržby z predaja vlastných tovarov a služieb prevýšili 80 % celkových tržieb. Zdroj: [Finstat dataset](#) z účtovných závierok 2022

Analýza v závere prvej kapitoly prezentuje ako problém niečo, čo je pre Slovensko výhodou. Konkrétne sa jedná o vysoký podiel vyslaných živnostníkov. Znamená to, že slovenské verejné financie majú z týchto živnostníkov príjem, hoci pracujú niekde v Nemecku či Taliansku.

Podobne to, že občania mimo EÚ si u nás zakladajú živnosti je požehnaním. Ako samotné ÚHP píše, je to najmä kvôli tomu, že získanie pracovného povolenia je pre cudzincov oveľa komplikovanejšie, ako získanie živnostenského oprávnenia. Bez možnosti živností by hrozilo, že títo produktívni cudzinci by mohli odísť pracovať niekam inam. Opäť nechýba poznámka „Nemusí však ísť o podnikateľov, ale napríklad o stavebných robotníkov alebo zamestnancov v strojárstve, ktorí pracujú ako fiktívni živnostníci.“ Autori tak podsúvajú nejakú interpretáciu, ktorú však nepodložili žiadnymi faktami. Naopak, už spomínané dáta z Inšpekcie práce (ktorá sa veľmi rada zameriava na cudzincov) naznačujú skôr opak.

³ <https://www.teraz.sk/najnovsie/novela-zmeni-povinnosti-dodavateľa-si/802747-clanok.html>

Daňový obed zadarmo

Práca vôbec neprezentuje pre túto diskusiu niektoré dôležité štatistiky, najmä súbeh živností a dôchodkov, súbeh živností a pracovného pomeru či výšku tržieb živnostníka. Vôbec sa nepokúsili odpovedať na otázku, kto vlastne slovenskí živnostníci sú. Ich odhad potenciálnych príjmov na daniach a odvodoch je preto – fiktívny.

Autori v druhej kapitole tvrdia, že „na daniach a odvodoch môže štát získať 177 až 251 miliónov eur“. Takýto výpočet daňovo-odvodových príjmov predpokladá, že podiel „fiktívnych“ živnostníkov by klesol na priemer EÚ. „Predpokladom je, že sa všetkým fiktívnym živnostníkom podarí zamestnať za rovnaké mzdové náklady, a že ich zaradenie medzi zamestnancov nevyvolá žiadne dodatočné výdavky z verejných zdrojov.“

Zníženie počtu „fiktívnych živnostníkov“ na priemer EÚ je zo strany autorov matematickým cvičením. Prečo by mal byť cieľ práve priemer EÚ? Existencia živnostníkov vychádza z dlhodobých kultúrno-ekonomických súvislostí v krajine. Keď už, tak cieľom by mohlo byť z tohto hľadiska veľmi podobné Česko (naš Živnostenský zákon je z roku 1991, teda ešte z čias federácie). To má síce podľa prezentovaných štatistík nižší podiel „fiktívnych živnostníkov“, zároveň ale má oveľa nižšie daňovo-odvodové zaťaženie živnostníkov, vrátane existencie veľmi výhodnej jednorazovej živnostenskej paušálnej dane!

Živnostníci majú pri zmene regulácií na výber rôzne alternatívy: založiť si s.r.o., ponúkať služby načierno, odísť do zahraničia či odísť do dôchodku. Tieto alternatívy sú unikátne pre každú krajinu. Regulačná zmena živností preto môže priniesť viacero nezamýšľaných dôsledkov.

Tým najzávažnejším môže byť pokles celkovej ekonomickej aktivity. Obmedzenie počtu živnostníkov je v analýze prezentované ako zázračné riešenie, pri ktorom sa všetci budeme mať rovnako dobre, len štát bude mať zrazu viac peňazí, ktoré nikde v ekonomike nebudú chýbať. Volajme to daňový obed zadarmo.

Lenže strata dodávateľskej flexibility by prepád aktivity znamenala. Po prvé, kontraktačné dodávky od živnostníkov volia firmy preto, že sú výhodnejšie, vedú k lepším hospodárskym výsledkom. Neترúfame si tento odhad kvantifikovať, no môžeme smelo odhadnúť, že problém by to bol obzvlášť v sektoroch ako stavebníctvo, poľnohospodárstvo a lesníctvo a do menšej miery IT. Teda v sektoroch, kde je veľa krátkodobých projektov, ktoré si vyžadujú časté zmeny objemu vykonávanej práce.

Po druhé, výsledkom takýchto snažení bude viac zdanená ekonomická aktivita a niekoľko desiatok tisíc živnostníkov bude mať nižšiu kúpyschopnosť a životný štandard.

Prisilná je aj veta: „Najzávažnejším problémom z pohľadu štátu ako regulátora pracovného trhu je, že sa obchádza Zákonník práce, dôsledkom čoho dochádza k strate na daniach a odvodoch, kriví sa konkurenčné prostredie, znižuje sa ochrana pracovníkov a vytvára sa problém čierneho pasažiera v dôchodkovom a zdravotníckom systéme.“

Opäť tu máme ničím nepodložené tvrdenie, že sa „kriví konkurenčné prostredie“. Zákony sú pre všetkých podnikateľov rovnaké, každý sa môže v rámci zákona rozhodnúť outsourcovať niektoré dodávky na živnostníkov. Autori sa aspoň mohli pokúsiť dokázať takéto tvrdenie preukázaním, že takéto firmy majú lepšie hospodárske výsledky. To však nespravili.

Znižovanie „ochrany pracovníkov“ vychádza z nedokázanej pozície, že živnostníkom niekto ich stav nanútil. Vôbec pritom neuvažujú nad možnosťou, že živnostník dobrovoľne obetoval „ochranu“ Zákonníka práce výmenou za iné podmienky živnostenského stavu, ktoré pre svoj individuálny prípad považuje za dôležitejšie. Autori pritom (aspoň

na nejakom case study, ak nie už modeli) neprezentovali žiadne finančné porovnanie hodnoty benefitov „ochrany“ pracovníka verzus hodnoty benefitov živnosti. Podľa čoho vlastne vedia, že živnostníci vzdávajúci sa „ochrany“ Zákonníka práce robia chybu?

Priemer. Slamka topiacich sa analytikov.

Matematických cvičení je v analýze viacero. Autori napríklad zo vzduchu vytiahli benchmark podielu osobných nákladov v IT na úrovni 35 % a aplikovali ho na komplet celý IT sektor s 9 000 firmami. Vyšlo im z toho, že to je potenciálny príjem 67 miliónov eur na odvodoch. Skvelé číslo, akurát nám teda vôbec nič nehovorí. V Tabuľke 1 síce benchmark rozšírili na pásmo 30 - 40 % podielu osobných nákladov, otázka však ostáva rovnaká. Ved' sami ukázali, že pri firmách s tržbami nad 100 000 eur je celoslovenský priemer podielu osobných nákladov len 20 %. Prečo aplikujú priemer malej podmnožiny podnikov na oveľa väčšiu množinu podnikov?

Autori sa v práci nezdráhajú použiť ani termíny ako „*neplatenie odvodov*“. Čím v skutočnosti nemyslia neplatenie odvodov (ktoré je zo strany Sociálnej poisťovne a zdravotných poisťovní vymáhateľné a v praxi aj naozaj vymáhané - ak nie ste štátna nemocnica...), ale to, že živnostníci spadajú pod iný daňovo-odvodový model ako zamestnanci. Otázka znie, či autori takto neobratne narábajú s terminológiou z neznalosti, alebo cielene. Takýchto prípadov je viac, napríklad tvrdenie „*Zamestnávateľ ich [živnostníkov] môže kedykoľvek prepustiť,*“ je zjavný nezmysel, keďže prepustiť možno len niekoho zo zamestnaneckého pomeru, nie z obchodno-dodávateľského.

Ako sme však už ukázali vyššie, iný daňovo-odvodový model nie je univerzálnou výhodou, inak by dnes už neexistovali zamestnanci a mali by sme na Slovensku 2,5 milióna živnostníkov. Živnostenský stav so sebou nesie balík výhod aj nevýhod a dnes je na individuálnej dohode dodávateľa a odberateľa, ktorý model zvolia. To však nie je žiadna „*konkurenčná výhoda*“.

Fiktívny čierny pasažier

Autori ďalej poukazujú na čierne pasažierstvo v dôchodkovom a zdravotnom systéme. V prípade dôchodkového systému naozaj existuje „chyba v Matrice“ v podobe minimálnych dôchodkov, proti ktorých zavedeniu INESS od začiatku vystupoval⁴. Živnostníci môžu platením minimálnych odvodov dosiahnuť na pomerne lukratívny (z pohľadu zaplatených odvodov) minimálny dôchodok.

No ak zaostríme pohľad na čísla, pre živnostníkov to v skutočnosti až také terno nie je. Ilustrujeme to na príklade, v ktorom pre jednoduchosť výpočtu predpokladáme, že mzdy ani dôchodky sa v čase nemenia. Pri dnešných minimálnych sociálnych odvodoch 216 eur mesačne živnostník za 40 rokov odvedie 103 680 eur. Na minimálnom dôchodku za 20 rokov vyberie 93 600 eur. Odvody na starobné dôchodky tvoria síce iba časť z platby 216 eur, no živnostníci podstatne menej využívajú PN. Čistá finančná pozícia živnostníkov voči minimálnemu dôchodku tak nemusí byť vôbec jednoznačná.

Nastavenie minimálneho dôchodku je každopádne chybou v sociálnom systéme, nie chybou živnostníkov. Táto chyba je pomerne ľahko využiteľná aj inými spôsobmi než živnostníckym pomerom (napr. zamestnaním sa na mikroúväzok).

Riešením je odstrániť túto chybu zo sociálneho systému a nie sťažiť podmienky pre živnostníkov.

⁴ <https://dennikn.sk/1558192/minimalny-dochodok-ako-darcek-zivnostnikom/>

Argument domnienkou sa opäť opakuje v prípade obvinenia živnostníkov z čierneho pasažierstva v zdravotníctve: „zamestnanci tak dotujú náklady za živnostníkov“.

Analytici argumentujú porovnaním zaplatených odvodov. Ale aj toto porovnanie ignoruje slona v miestnosti. Tým slonom je existencia poistencov štátu. Kým dnes živnostník aj na minimálnych odvodoch zaplatí 97,8 eur mesačne, štát za 3 milióny svojich poistencov zaplatí necelé dve tretiny tejto sumy. Logicky správnym tvrdením tohto odstavca by preto malo byť, že zamestnanci a živnostníci dotujú náklady na poistencov štátu.

Čo je a nie je vidieť

Životným poslaním ekonómov je upozorňovať na alternatívne príležitosti a skryté náklady a súvislosti. Analytici ÚHP však v časti venovanej čistým príjmom živnostníka k tejto otázke pristúpili ako účtovníci, nie ako ekonómovia. Vynechali mnoho faktorov, o ktorých vedia, že vplývajú na výslednú bilanciu. A zároveň spôsobujú to, že živnostníkov nemáme 2,5 milióna, ale len 380-tisíc. Ich výpočet abstrahuje od výrazne nižších sociálnych transferov pre živnostníka, najmä dávky v PN, ale aj materskej. Abstrahuje od horšej dostupnosti dlhového financovania, najmä hypoték. Živnostnícky status nie je ničím garantovaný, a strata klientov znamená okamžitý výpadok príjmu, kým zamestnanca chráni výpovedná doba, odstupné a poistenie v nezamestnanosti. Ďalším faktorom je riziko vyplývajúce z neobmedzeného ručenia celým svojím majetkom. Kým zamestnanec ručí za škody len do výšky 4-násobku svojej mzdy. **Sloboda v rozhodovaní, s kým, kedy a ako budem spolupracovať, je doplnená o vysoké náklady vyplývajúce z možných chybných rozhodnutí.**

Zhrnutie

„Problémom je, ak neexistuje skutočný rozdiel medzi prácou vykonávanou pracovníkom na živnosť a v pracovnom pomere,“ tvrdí ÚHP v závere tretej kapitoly. Ako sme však uviedli na viacerých miestach tohto textu, pozerať na rozdiely medzi zamestnancom a živnostníkom len na základe vonkajších faktorov je ideologicky podfarbená úvaha. Tvrdenie, že „Ak to chodí ako zamestnanec, kváka to ako zamestnanec, tak to musí byť zamestnanec!“ abstrahuje od slobodnej vôle jednotlivca.

„Rozdiel medzi prácou vykonávanou pracovníkom na živnosť a v pracovnom pomere“ existuje vždy, je daný definične. Vyvrátiť tento rozdiel je ako vyvrátiť tautológiu. Zamestnanec predáva svoje služby na základe štátom preddefinovanej zmluvy, ktorú do detailov definuje Zákonník práce. Zamestnanec outsourcoval ocenenie rizík vyplývajúcich z predaja svojich služieb na štát. Živnostník svoje služby predáva na základe zmluvy, ktorej podmienky si (až na základný právny rámec) slobodne dohodol s odberateľom. A je jedno, či navonok obaja pri tom stláčajú tlačidlá na klávesnici, alebo skrutkujú sadrokartón. Pre bližší popis ekonomickej podstaty zamestnania a živnostenského podnikania odporúčame publikáciu INESS **Živnostník vs zamestnanec**⁵.

Z analýzy je cítiť, že jej hlavným zámerom je poskytnúť argumenty na zníženie počtu živnostníkov, a tak zvýšiť daňovo-odvodové príjmy štátu. Autori sa nepozerali na náklady tejto politiky. V štúdiu nenájdeme dáta o tvorbe pridanej hodnoty živnostníkmi, porovnanie čerpania sociálnych služieb. Autori sa nepozerali na mieru „prežitia“ a rast počtu živnostníkov, súbeh živností s inou ekonomickou aktivitou, mieru preskakovania medzi živnosťou a závislou prácou či živnosťou a s.r.o, zaujímal ich len a len daňovo-odvodový výnos.

5 https://iness.sk/sites/default/files/documents/pdf/INT/2021/int_zivnostnik_zamestnanec.pdf

Analýza ÚHP nedokazuje ani „krivenie trhu práce“, ani z nej nevyplýva, že živnostníci sú problém, kvôli ktorému mzdy slovenských zamestnancov prestávajú dobiehať priemer EÚ. To by boli podstatné témy. To, že sa vláda teraz snaží hľadať definíciu, kto musí dostať okovy zamestnaneckého pomeru, má však len jeden prostý dôvod. Živnostníci sú len ďalší citrón, z ktorého chce vláda vyžmýkať dodatočné daňové príjmy a hodiť ho na kopy medzi ostatné. Daňové príjmy, ktoré by skončili v ďalších sociálnych balíčkoch, keby vláda práve nečelila deficitu 8 mld. eur - kvôli starým sociálnym balíčkom.

Bohužiaľ, predložená analýza nás v diskusii o daňovo-odvodovom zaťažení živnostníkov nikam neposunula. Obsahuje množstvo domnienok, nepodložených predpokladov a nezodpovedaných otázok. Jej najväčším nedostatkom však je, že od začiatku sa na živnostníkov pozerá ako na „problém“. Nesnaží sa identifikovať a popísať prínosy, ktoré z dobrovoľnej spolupráce trhových subjektov na základe živnostenského zákona vyplývajú.

Záverom si preto dovoľíme upozorniť na tie prínosy, ktoré analytikom s daňovými okuliarmi akosi unikajú. **Živnostenská skúsenosť je základná škola podnikania.** Je inkubátorom budúcich väčších podnikateľských projektov. Samostatnosť a zodpovednosť v podnikaní núti k vyššej ekonomickej zodpovednosti. Živnostníci zároveň predstavujú tú časť spoločnosti, ktorá je kanárikom v bani zložitých a nákladných štátnych regulácií. Oni sa neprikrývajú tučnou perinou čoraz hrubšieho Zákonníka práce. Sú to ľudia, ktorí sú ochotní riskovať, a tým objavovať nové príležitosti. A takých potrebujeme viac, nie menej.

Vyššie daňovo-odvodové príjmy sa v rozpočte rozplynú ako para nad hrncom, poškodenie živnostníkov, a tým celej ekonomiky, ostane trvalé. Rozpočtová situácia je zlá, no história nás naučila, že zvyšovanie daní nevedie k jej zlepšeniu. Naopak, len pomáha prikladať pod kotol neefektívnych výdavkov. **Cestou ku konsolidácii je znižovanie výdavkov.**

O autorovi

Martin Vlachynský pôsobí ako analytik INESS od roku 2012. Vyštudoval na Ekonomicko-správnú fakultu MU v Brne, následne absolvoval štúdium na University of Aberdeen. Zaoberá sa hospodárskou politikou, podnikateľským prostredím a konkurencieschopnosťou, najmä v zdravotníctve a energetike.

Pozrite si aj naše ďalšie publikácie

Tieto a aj všetky ostatné publikácie nájdete vo formáte PDF na webe [iness.sk](https://www.iness.sk) v sekcii Publikácie.

Vydal: INESS - Inštitút ekonomických a spoločenských analýz
www.iness.sk

Autor: Martin Vlachynský
Grafický dizajn: Ina Sečíková, INESS
Fotografia na obálke: DALL·E
ISBN: 978 - 80 - 8982 - 16- 0
Rok vydania: 2024

Kontakt:
Martin Vlachynský
martin.vlachynsky@iness.sk

ISBN 978-80-89820-16-0

9 788089 820160

www.iness.sk